

Hành trình người bệnh ung thư vú

Jenny Đỗ

Hình ảnh của người phụ nữ bị ung thư vú cam chịu để những máy móc và dụng cụ điều trị y khoa soi mói thân thể đã để lại ấn tượng sâu đậm trong tôi sau chuyến đi thăm bảo tàng viện Centre de Cultura Contemporània de Barcelona tại Tây Ban Nha vào cuối năm 2005. Người phụ nữ trong ảnh là tác giả của phần triển lãm mà tôi được xem chiều hôm ấy. Chị tự ghi lại những hình ảnh và tài liệu về cuộc đời chị từ lúc khám phá mình bị ung thư vú cho đến ngày chị nằm xuống. Chị đã qua đời khi còn rất trẻ. Khuôn mặt hiền hòa của chị đã làm tôi mất ngủ. Tôi hiện còn sống, có lẽ một phần cũng nhờ cuộc triển lãm của chị. Tôi mang máng cảm được nỗi đau của người nghệ sĩ phải đối diện với cái chết đang cướp đi tương lai và những ước mơ của chị, nhưng nỗi cảm thông đó không đủ để chuẩn bị cho những gì sắp xảy đến cho tôi và những điều tôi biết được về các nạn nhân ung thư vú tại Việt Nam.

Đêm hôm ấy khi trở về khách sạn, tôi tự khám ngực mình và phát hiện ra hai cục bướu nhỏ, một ở dưới đầu vú và một ở dưới bầu ngực trái của tôi. Cả hai chỉ to bằng hạt gạo.

Photo Dân Đỗ

Khi về đến California, tôi liên lạc ngay với bác sĩ tại Kaiser để khám ngực. Hình quang tuyến ngực (mammogram) bình thường, nhưng không ghi nhận rõ ràng phần đầu ngực

của tôi. Do đó, bác sĩ đã chỉ thị cho tôi được soi siêu âm (ultrasound), và mãi đến gần cuối năm 2006, tôi mới làm xong phần chẩn bệnh này. Không hiểu vì lý do gì mà bác sĩ chỉ thị cho chuyên viên siêu âm chỉ soi phần đầu ngực của tôi mà không đếm xỉa gì tới những chỗ khác trên ngực trái của tôi. Kết quả siêu âm cho thấy một cái nang (cyst) với đường kính 1 cm dưới đầu ngực, và dĩ nhiên là bướu ở dưới bầu ngực không được phát hiện (vì bác sĩ chỉ soi siêu âm ở đầu ngực, còn quang tuyến thì chẳng phát hiện được gì cả). Lúc ấy, tôi tưởng mình bị ám ảnh về cuộc triển lãm nên nhầm lẫn trong việc tự khám. Tôi đâu biết rằng ngực của phụ nữ Á Đông thường dày chặt (dense) nên quang tuyến không soi thấy bướu, và giờ đây khi đọc thống kê, tôi được biết thêm là hơn 20% phụ nữ có bướu ung thư không được phát hiện qua quang tuyến (mammogram). Muốn được chính xác hơn, ngực cần phải được soi bằng siêu âm. Ngày đó, bác sĩ chỉ soi siêu âm chỗ đầu ngực của tôi mà bỏ qua những phần khác.

Sau khi xem báo cáo về kết của quang tuyến và siêu âm không trọn vẹn kia, bác sĩ bảo tôi không nên lo lắng. “Ngực cô chỉ có một cái nang (cyst) nhỏ, lành, chỉ chứa toàn chất nước. Tôi sẽ gọi cô vào để rút nước ra nếu cần thiết.” Không có ai gọi tôi. Tôi yên tâm là mọi chuyện đã êm thỏa. Tôi còn tự nhủ là “mình đã làm hết tất cả những gì cần phải làm, có gì khác là ý trời.” Bây giờ nghĩ lại, tôi thấy mình quá đại dốt.

Vào tháng 6 năm 2007 tôi bắt đầu cảm thấy những triệu chứng khác thường ở bên ngực trái. Có cái gì đó giống như những tia điện nhỏ cắn giựt trong ngực tôi. Tôi tự khám mình và chết lặng trong chốc lát, vì cảm giác thấy một cục bướu to như một hòn bi dưới bầu ngực. Tôi vội vàng gọi bác sĩ. Cũng bác sĩ S., người đã từng nói sẽ rút nước ra khỏi nang cho tôi nếu cần thiết nhưng chưa một lần liên lạc với tôi từ ngày đó. Tôi chăm chú nhìn những phản ứng trên khuôn mặt trẻ của người y sĩ đang khám ngực tôi. Anh ta cười nhún nhó: “Không, nó không phải ung thư vì bướu tròn tròn, chắc là nang nước. Nhưng tôi vẫn cho chị soi quang tuyến. Sẽ có người gọi chị trong vòng một tuần.” Tôi hỏi anh ta có thể lấy một mô (tissue) tế bào để thử nghiệm (biopsy) không? Anh lắc đầu từ chối viện lý do là bướu quá nhỏ và bảo tôi đừng lo lắng.

Một tuần trôi qua không ai gọi tôi. Tôi nóng lòng gọi vào Kaiser để lấy hẹn làm mammogram. Nhân viên trả lời điện thoại cho tôi biết buổi hẹn khám của tôi là buổi hẹn thông thường (routine) nên do đó tôi phải đợi lâu. “Chị nói thế nào là thông thường, tôi có cục bướu bự như hòn bi, thông thường nghĩa là sao?” Chị ta phân bua rằng bác sĩ của tôi không ghi buổi hẹn của tôi là khẩn cấp. Dựa theo hồ sơ chị có thì tôi cần trở lại soi quang tuyến (mammogram) vào năm 2008. Tôi phải nhẫn nại hết lời trình bày các triệu chứng của tôi với chị ta, và cuối cùng tôi được cái hẹn vào ngày 24 tháng 7, một tháng sau đó.

Thêm một tuần đợi chờ trong sự sợ hãi. Ngực trái tôi tiếp tục bị cắn giựt. Tôi phàn nàn với một người bạn làm y sĩ tại Kaiser ở thành phố Stockton. Sau khi nghe tôi thuật lại sự việc, anh ta bảo tôi chịu khó chạy xe lên Stockton, anh sẽ nhờ bạn bè trong bệnh viện giúp cho tôi. Không suy nghĩ nhiều, tôi lái xe một tiếng rưỡi đến chỗ hẹn. Trong cùng một ngày tôi nhận được hai kết quả. Quang tuyến vẫn bình thường không soi được gì lạ, nhưng khi hỏi đến kết quả của siêu âm, chỉ cần nhìn mặt người chuyên viên soi siêu âm cho tôi, tôi đã biết ngay là có chuyện chẳng lành. Hình siêu âm cho thấy một cục bướu có

dạng như bản đồ nước Mỹ viền răng cưa. Bây giờ thì không ai có thể trách tôi là công dân Mỹ không yêu nước. Tôi đã có hình nước Mỹ ở ngực của mình.

Kết quả thử nghiệm mô tế bào (biopsy) khẳng định là tôi bị ung thư ngực 2 cm, thuộc vào giai đoạn thứ hai của ung thư.

Lúc chuẩn bị phẫu thuật để lấy mô tế bào, tôi hỏi người y sĩ tên T. rằng bướu có quá nhỏ để làm việc đó không. Cô ta lắc đầu khẳng định là bướu to đủ để làm bất cứ việc gì. Rồi rằng là bác sĩ S. đã hại tôi. Mọi người hỏi hỏi chuẩn bị cho tôi được mổ trong vòng hai ngày kế tiếp nhưng tôi xin chuyển về San Jose mổ để thuận tiện cho gia đình mình. Sau này tôi được biết là Bác sĩ T. điện thoại liên tục cho Kaiser tại Santa Clara để chuyển tôi về. Cô ấy để lại lời nhắn mấy lần nhưng không ai hồi âm. Không chờ đợi được nữa, bạn tôi, bác sĩ H., phải bỏ một ngày làm việc và lái xe xuống tận Kaiser Santa Clara tìm bác sĩ chuyên khoa mổ ngực cho tôi.

Sau bao nhiêu khó khăn, tôi được gặp một bác sĩ chuyên khoa tốt và được mổ vào ngày 17 tháng 7 năm 2007. Cuộc mổ bắt đầu lúc 8 giờ sáng và kéo dài 3 tiếng rưỡi. Tôi bị đánh thuốc mê toàn diện. Vào lúc 12 giờ y tá đánh thức tôi dậy bảo tôi chuẩn bị đi về. Tôi còn mơ màng chưa tỉnh hẳn, nhưng cũng đã có thể hỏi mọi người “tôi có phải cắt hết những hạch (lymph nodes) ở ngực không? Ung thư đã vào hạch chưa?” Họ cho tôi biết là hạch chính của tôi đã bị ung thư 8 mm và vì vậy họ đã phải cắt hết 15 hạch của tôi để phòng ngừa. Tôi vẫn còn đang mê man chưa tỉnh hẳn, nhưng tai vẫn nghe hai người y tá cãi nhau ở gần đó. “Cô ta cần phải đi.” “Không được, bệnh nhân của tôi vẫn chưa tỉnh hẳn.” “Nhưng tôi cần cái giường đó.” Tôi đang sống ở một cường quốc mà sao cách đối xử của nhân viên trong một bệnh viện lớn lại tệ đến như thế?

Tôi cố gắng gom hết sức còn lại của mình để ra khỏi giường. Tôi rời bệnh viện vào lúc 2 giờ chiều trong cơn đau, ngơ ngác, và rối loạn.

Rõ ràng những người làm việc tại Kaiser Santa Clara không thiết tha lắm về tính mạng của tôi. Tôi cảm thấy mình bị coi thường và tính mạng mình như cá nằm trên thớt. Trước khi mổ, tôi có hai ngày để quyết định lựa chọn giữa hai phương pháp giải phẫu: cắt hẳn vú (mastectomy) hay chỉ cắt bướu (lumpectomy). Nhân viên bệnh viện không cho tôi biết đủ chi tiết về những điểm lợi và hại của mỗi phương pháp nhưng chỉ nói “ăn thua do người phụ nữ lựa chọn chứ kết quả về sự sống còn của bệnh nhân giống nhau, không tùy thuộc vào phương pháp giải phẫu”. Nếu sự thực như thế, có người phụ nữ nào lại muốn cắt bỏ vú—mastectomy? Sau này đọc sách thêm tôi được biết là tuy kết quả sinh tồn giống nhau nhưng tỷ lệ tái bệnh của lumpectomy là 15% và mastectomy là 2%. Có ai muốn đi lại con đường này một lần nữa? Thêm vào đó, lumpectomy đòi hỏi người bệnh bắt buộc phải trị liệu bằng phóng xạ (radiation). Vì tôi bị ung thư ở ngực trái, phóng xạ rất dễ làm tôi bị viêm tim. Nếu biết trước những điều đó, tôi thà mất ngực mình còn hơn.

Sau khi đi mổ về, tôi bắt đầu khám phá ra là có rất nhiều người quanh tôi cũng cùng chung cảnh ngộ. Tôi vô cùng ngạc nhiên vì họ không hề tiết lộ chuyện này trước đó, tôi không hề biết được những khổ đau mà họ phải trải qua trong thầm lặng. Nhất là những người trong cộng đồng Việt Nam. Tại sao mọi người lại chịu đựng trong riêng lẻ? Trong

một văn phòng mà tôi làm việc trước đây trên đường King ở San Jose có ít nhất là 6 nhân viên người Việt bị ung thư vú. Một trong 6 người đó đã qua đời. Nếu tôi sớm biết được chuyện này, ít nhiều tôi cũng có thể nhờ họ chia sẻ những kinh nghiệm và hiểu biết về những gì tôi sẽ phải đối phó. Tiếc thay chuyện đó đã không xảy ra. Phải chăng phong tục của người Việt là “không vạch áo cho người xem lưng?”

Tôi cảm thấy thất vọng trước sự thờ ơ của một số y sĩ và buồn vì thái độ kín bưng của những bệnh nhân ung thư trong cộng đồng mình. Tuy nhiên, tôi thấy xót xa cho những người phải trải qua những quy trình trị liệu khắc nghiệt như trị liệu bằng độc tố (chemotherapy) và phóng xạ (radiation therapy). Nhất là họ phải chịu đựng trong thâm lặng. Tôi đem chuyện này than vãn với chị B., một người bạn y sĩ hoạt động chung với tôi trong các công việc thiện nguyện. Chị đã bao năm xả thân giúp người nghèo khó ở Việt Nam. Chị thú nhận chị cũng là nạn nhân của bệnh ung thư vú và tử cung. Tôi trách chị là tại sao bây giờ chị mới nói cho tôi biết thì chị thở dài “vì những người khác còn khổ gấp trăm lần chị em mình. Dù sao thì chúng ta ở đây còn có giường nằm, có cơ hội để chữa trị, cơ hội để sống.”

Sau gần hai tiếng đồng hồ chia sẻ, chị đã thổ lộ những gì chị trải qua. Sau thời gian chịu đựng chemo, chị đã về thăm Viện Ung Thư ở Sài Gòn. Chị đã phải chứng kiến cảnh hàng trăm phụ nữ phải nằm trên những tờ nhật trình trải trên sàn xi măng bệnh viện. Đa số nằm chờ chết vì họ đã vào giai đoạn thứ tư của ung thư. Có những người gia đình không đến thăm vì sợ bị lây! Ở Việt Nam, chuyện tự khám ngực là chuyện ít ai để ý tới. Muốn đi soi quang tuyến (mammogram) thì lại không phải là chuyện dễ. Theo chị B. thì cứ 2 triệu người Việt Nam mới có một máy quang tuyến mammography. Khi bệnh nhân thấy hạch ở nách mọc to như hòn bi thì họ mới tìm đến bệnh viện và lúc đó mọi sự đã muộn rồi. Ai có tiền bỏ phong bì thì may ra được mổ, nhưng nếu mổ thì rủi ro bị nhiễm trùng cũng rất cao. Trị liệu bằng phương pháp chemotherapy là chuyện quá xa vời. Đây là cách điều trị của những người có thật nhiều tiền. Nói chung, đa số những người vào viện đều dần dần chết trong cô đơn và tủi nhục.

Sau lần nói chuyện với chị B., những bất mãn của tôi đối với Kaiser bỗng chợt tan biến. Nếu gặp bác sĩ tốt thì tình trạng tôi đã được phát hiện vào năm 2005 và tôi đã không phải trải qua nhiều mất mát. Song, chuyện đã qua và tôi nay đã thông hiểu được phần nào nỗi đau của người bị ung thư, nhất là ung thư vú.

Tôi đã rất may mắn. Tôi đã phát hiện được bệnh, dù có hơi trễ, và được chữa trị với những phương tiện tân tiến. Và tôi cảm nhận được tình người vẫn còn tràn ngập chung quanh tôi. Từ ngày tôi khám phá mình có bệnh, tôi đã tiếp nhận được sự yêu thương, chăm sóc của gia đình, người thân, và tất cả những bạn bè của tôi. Nếu tôi chẳng may phải sớm từ giã cuộc đời, tôi cũng sẽ ra đi trong tình thương và sự tôn trọng của bạn bè, người thân. Trong khi đó, ai là người sẽ yêu thương chăm sóc cho những nạn nhân ung thư đang nằm đất tại Viện Ung Thư ở Sài Gòn? Ai là người sẽ an ủi và chia sẻ niềm đau của họ? Có cách nào để tôi và những người đang yêu thương tôi xoa dịu nỗi đau của những phụ nữ xấu số kia? Riêng tôi, tôi biết mình may mắn. Nên tôi sẽ cố gắng.

Và tôi cũng chợt thấy phải yêu và trân trọng cuộc sống. Lúc chưa biết mình có bệnh, tôi ít quan tâm đến vấn đề ăn uống, tập thể dục điều độ, vì ngại tốn thì giờ và không cảm thấy tầm quan trọng của những điều đó. Giờ đây vì bị ung thư, tôi không còn ngại tốn thì giờ, và hiểu rõ sự quan trọng trong việc tạo cho mình một cuộc sống lành mạnh. Biết đâu trong vài năm nữa tôi lại không trở thành một lực sĩ thể thao, một Lance Armstrong của phái nữ? Nói đùa vậy.

Trong những khu vườn bắt hạnh, những nụ hoa tươi đẹp vẫn không ngừng nở. Cuộc hành trình mới của tôi, mà khởi điểm là cục bướu oan nghiệt kia, chỉ mới bắt đầu. Tôi tin mình sẽ tìm được những nụ hoa đẹp trên cuộc hành trình đó.

Jenny Đỗ

Ngày 1 tháng 9 năm 2007